

Iščete krivca ali rešitev?

Saj veste, da se ne vzgaja z besedami, ampak z vzgledom. In če bomo mi iskali krivce namesto rešitev, jih bodo sčasoma začeli tudi otroci.

Moj 2,5-letni sin je po samo tednu dni bolj intenzivnega druženja z babico začel uporabljati stavke: »Kdo je to naredil?« Na primer, ko je hotel pižamico pospraviti v vrečko, obešeno na steni, pred njo pa je bil otroški voziček njegove starejše sestrice. Opomnila sem ga: »Ni važno, kdo je to naredil, pomembno je, kakšno rešitev imaš, da boš prišel do vrečke.« Vsakič, ko se je hotel razjeziti, češ, kdo je to naredil, sem ga samo spomnila, naj se raje sam spomni rešitve. In le dva dni zatem sem prvič slišala: »Mami, imam lesitev!« Seveda jo je vsakič tudi imel.

Prvi greh tradicionalnega razmišljanja je torej, da ves čas analiziramo za nazaj, iščemo krivce, iščemo vzroke, kritiziramo in argumentiramo. Tako je počel Sokrat in tako počnemo še danes, 2400 let kasneje. Debatiramo in si dokazujemo, kot da bi vlekli vrv vsak na svojo stran, ne da bi opazili, da se kljub obilici porabljene energije in časa nikamor ne premaknemo, le globlje v blato lezemo.

Pomagajmo otrokom, da sami razmišljajo o svežih idejah, o drugačnih možnostih, o novih poteh. Spodbujajmo jih pri tem in pohvalimo za vsako podano alternativo, četudi se vam morda zdi nerealistična. Četudi neuresničljiva lahko predstavlja odskočno desko do kakšne tretje. To je veliko bolj koristno, kot pa da jih učimo, kako je prav. Kajti 'prav' nam v mnogih primerih poda samo en odgovor in ta en ponavadi zadostuje samo enemu. In ne obstaja edino pravilno zlaganje kock, edina pravilna verzija Pepelke ali edino pravilno risanje oblakov. Dovoljimo, da naredijo po svoje, da uporabljajo lastne možgane, da razmišljajo.

Tudi če se bodo na primer oblekli v nasprotju z vašimi pravili, katere barve sodijo skupaj in katere ne, ali pri jedi kombinirali okuse, ki se vam ne zdijo povezljivi. Ko se igramo, se igramo, je de Bonov način življenja, kjer pa moram takoj dopolniti: ko delamo, pa delamo. **Pravila lepega obnašanja, točnost, končati, kar si začel, spoštovanje meja drugega ... pa je tista polovica življenja, kjer moramo biti disciplinirani, rutinski, če želite, in ne obstaja veliko drugih alternativ.**

Vsak zaznava drugače in nobeno stališče ni edino pravilno. Če je moj oče širok človek, razgledan akademik, vzornik mnogim, ki vsak tekst začne s pojasnilom, s katerega vidika obravnava problem, ker pač ni absolutističnega pogleda, pa je moja mama osnovnošolska učiteljica iz 1950. let. Tiste avtoritativne šole, ki je bila vse svoje aktivno življenje prepričana, da je naloga otrok sedeti, poslušati in ponavljati. V šolah to vidimo še danes, a z vedno večjim

odporom. Učitelji se pritožujejo, da otrok ne morejo več ukrotiti. Verjetno zato, ker jih želijo ... krotiti, ne pa vplesti. In prav to je naslednji nasvet. **Omogočite otrokom, da razmišljajo, kombinirajo, poskušajo, testirajo sami. Več se bodo naučili na ta način, kot pa da od njih pričakujete papagajsko ponavljanje. In z veliko večjim veseljem se bodo lotili stvari.**

Odrasli smo zaradi tradicionalnega razmišljanja prepričani, da obstaja samo ena resnica. Tega nas je naučil Platon. In če je resnica ena sama, smo seveda prepričani, da je naša najbolj primerna, da mi že vemo, da imamo mi edini prav. In potem vsiljujemo drugim – običajno najmlajšim, ker se edini ne morejo braniti – kako topla naj bo voda, v kateri jih kopamo, kakšno količino hrane morajo jesti in kako debel pulover morajo obleči. Saj poznate šalo o tem, kaj je pulover: »To je tisto, kar mora otrok obleči, ko

mamo zebe.« Starši zaupamo svoji lastni resnici namesto njihovi. Ker zaupamo naši lastni percepciji, ne da bi upoštevali njihovo. Majhni otroci to še požrejo, večji ne.

Zelo koristno de Bonovo orodje, ki ga učimo v šolah, je *SDL – stališča drugih ljudi*.

Namesto, da mislimo, da mi vse vemo, vprašajmo, kako na isto stvar gleda kdo drug, v tem primeru naš otrok.

Jaz svojo 4,5-letno punčko rada vprašam: »A se tebi to tudi tako zdi? Kako pa bi ti naredila? Kaj predlagaš?« Ne trdim, da naredim tako, kot pravi, rada pa slišim njen pogled. In vedno pogosteje jo slišim, kako v svoji glavici kombinira: »Mami, imam idejo!«

Želim si, da bi moja otroka postala samostojna, ne pridna. Pridnost, ki si jo mi predstavljamo kot poslušnost in pohlevnost, ju verjetno ne bo pripeljala daleč. Morda do petic v klasični slovenski šoli, a verjetno ne do uspešnega odraslega življenja – do samostojnosti pri razmišljanju in delovanju pa v tem hitrem svetu 21. stoletja zagotovo.

Vsaka stvar je za nekaj dobra. Za nekaj slaba. In za nekaj zanimiva.

In še moj zadnji predlog: namesto kategoriziranja – to je prav in to je narobe, to je dobro in to je slabo, s čimer je prežeto naše tradicionalno, dialektično razmišljanje, raje uporabimo 1. lekcijo de Bonovega Razmišljanja za šolo, eno najbolj uporabnih orodij za raziskovanje sveta: *PNZ – pozitivno, negativno, zanimivo*. Navajeni smo črno-belega izražanja stališč, ki jih potem moramo za vsako ceno braniti, na primer reči: »Grozno: zunaj dežuje.« Pa je res tako grozno, če dežuje? Za nekaj ali nekoga je to dobro, za nekaj slabo, za nekaj je lahko zanimivo kot odskočna deska, ki nas pripelje do novih idej.

Namesto da vse povprek ponavljamo samo eno ali samo drugo, se raje igrjamo: »Za kaj je sladoled dober, za kaj je slab in zakaj je zanimiv?« Dober je, ker je sladek, ker nas osveži, ker je lepih barv, ker je za nagrado. Slab je, ker se lahko prehladimo, ker škodi zobkom, ker stane denar, ker se lahko umažemo. Zanimivo bi bilo videti kužka, ki liže sladoled. Zanimivo bi bilo, če bi se lahko v sladoledu kopali. Zanimivo bi bilo, če bi sladoled imeli za kosilo, juho pa za nagrado. Zanimivo bi bilo poskusiti sladoled z okusom po salami.

Tovrsten način razmišljanja otrokom odpira nove poti, zdi se jim zabaven in jih vključuje v svet. Preizkusite ga!

Nastja Mulej

edina licencirana trenerka ustvarjalnosti in sodelovalnosti po de Bonu pri nas:

- **Šest klobukov razmišljanja** (za učinkovito razmišljanje in vodenje sestankov, ljudi in projektov),
- **Lateralno razmišljanje** (za namerno generiranje velikega števila svežih idej),
- **Enostavnost** (lateralna orodja za boj proti vsakodnevnim zapletenosti) in
- **CoRT** (poučevanje razmišljanja v šolah) – skupaj z mag. Bojano Tancer.

www.deBono.si